

Yerel Halkın Turizm Faaliyetlerine Yönelik Tutumları ¹

Yrd. Doç. Dr. Ayhan KARAKAŞ
Bartın Üniversitesi İİBF, Turizm İşletmeciliği Bölümü
ayhankarakas74@gmail.com

Öğr. Gör. Dr. Halil İbrahim ŞENGÜN
Dicle Üniversitesi İİBF, İşletme Bölümü
assistance.sengun@gmail.com

ÖZET: Yerel halkı turizm gelişim sürecine dâhil etmek, onların bu konudaki görüş ve önerilerini almak ve gelecekteki turizm gelişmesini teşvik yönünde fikir alışverişi yapmak yerel halkın karar merkezlerini etkileyebilmesi ve kendilerini turizmin bir parçası olarak hissetmeleri açısından oldukça önemlidir. Bu çalışmada Diyarbakır'da yaşayan yerel halkın turizme yönelik algısı ve buna bağlı olarak turizme yönelik desteği belirlenmeye çalışılmıştır. Nicel yöntemin kullanıldığı bu çalışmada veri toplama tekniği olarak anket kullanılmıştır. Araştırmanın evreni Diyarbakır ilinde ikamet eden 18 yaş üstü kişilerdir. Kolayda örnekleme yöntemi ile 347 katılımcıya ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda; Diyarbakır halkının büyük çoğunluğu turizme bakış açısının olumlu yönde olup turizmin ülkemize ve bölgemize faydalı olacağını savunmuşlardır. Bu faydaları ise; turizmin ek gelir sağladığı, iş imkânları sunduğu, hayat şartlarını iyileştirdiği olarak sıralanmaktadır. Katılımcılar turizmin ekonomik anlamda Diyarbakır'ın gelişmesine katkı sağlayacağını, hayat standartlarını yükselteceğini, mevcut sorunların çözümünün turizmin geliştirilmesiyle kolaylaşacağını düşünmektedirler. Turizmin çevre etkisinin değerlendirdiklerinde ise kirlilikten daha fazla iyileştirme olacağı yönünde görüş belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Turizm algısı, Yerel Halk, Diyarbakır

Local People's Attitudes Toward Tourism Activities

ABSTRACT: Including local people in the tourism development process, taking their opinions and suggestions, and negotiating with them for the future development of tourism is quite important in the sense that local people can influence decision centres and that they regard themselves as a part of tourism. The primary purpose of this research is to determine local people's perception towards tourism and, on this basis, their support for tourism. In this research where the quantitative method was adopted, questionnaires were used as data collection technique. The universe of this research is consisted of people over 18 who reside in the province of Diyarbakır. 347 participants were surveyed in accordance with convenience sampling method. According to results; the vast

¹ Bu çalışma 30 Mayıs-3 Haziran 2016 tarihleri arasında Saraybosna-Bosna Hersek'te düzenlenen "2nd International Congress on Economics and Business (ICEB 2016)" adlı kongrede sunulmuş bildirinin düzeltilmiş halidir.

majority of the people of Diyarbakir have a positive attitude towards tourism and believe that tourism will present benefits for national and regional development. These benefits are aligned that tourism provides additional income; it presents new job opportunities; it improves the quality of life. Participants think that tourism will contribute the economic development of Diyarbakir, that it will improve the living standards, and that it will facilitate the solution of existing problems. When they elaborate environmental impacts of tourism, they have indicated that there will be environmental improvements rather than pollution.

Keywords: *Tourism perception, Local People, Diyarbakir*

1. GİRİŞ

Ekonomik kalkınmanın belirleyicisi olarak toplumların gelişiminde etkin bir rol oynayan turizm endüstrisi, algılanan pozitif etkiler doğrultusunda birçok ülke ve topluluk tarafından desteklenmekte ve bu doğrultuda daha fazla gelişimin sağlanması amacıyla girişimler ve planlamalar yapılmaktadır. Gerçekleştirilen girişim ve planlamaların temel amacı elde edilen pozitif etkilerin artmasını sağlayarak toplumun gelişim sürecini hızlandırmaktır. Ancak pozitif etkilerin yanı sıra turizmin gelişimi sonucu ortaya çıkan negatif etkiler de söz konusudur. Kontrolsüz bir şekilde gerçekleşen turizm planlamaları ortaya çıkan negatif etkilerin artmasına neden olmakta ve yerel halkın olumsuz yönde etkilenmesine yol açmaktadır. Algılanan negatif etkiler doğrultusunda yerel halk turizme yönelik daha olumsuz bir duruş sergilemektedir. Yerel halkın elde ettiği faydaların ortaya çıkan zararlardan daha az olması turizme yönelik algı ve tutumlarının zaman içerisinde daha olumsuz olmasına neden olmaktadır.

Yerel halkı turizm gelişim sürecine dâhil etmek, onların bu konudaki görüş ve önerilerini almak, fikir alışverişinde bulunmak ve gelecekteki turizm gelişmesini teşvik yönünde karşılıklı fikir alışverişi yapmak yerel halkın karar merkezlerini etkileyebilmesi ve kendilerini turizmin bir parçası olarak hissetmeleri açısından oldukça önemlidir (Aas, Ladkin ve Fletcher, 2005). Eğer turizmin sürdürülebilir kılınması isteniyorsa planlanan turizmin, gelişme şekli, ölçeği ve konumu ile ilgili olarak yöre toplumunun kabulünü kazanması gerekmektedir (Avcıkurt, 2003: 5; Bramwell, B., & Sharman, A., 1999). Bu temel etmenin dikkate alınmaması durumunda turizmin geliştirilmesi ve turizm gelirlerinin artırılması veya diğer bir ifadeyle sürdürülebilir bir turizm gelişim modelinin hayata geçirilmesi imkânsızdır. Halka rağmen turizmi geliştirme çabası hiçbir anlam ifade etmez ve halkın istemediği hiçbir oluşum başarılı olamaz. Çünkü yerel toplumun değerleri ve beklentileri dikkate alınmadan, yapılan salt ekonomik planlama yaklaşımları başarılı olamaz. Diğer yandan yerel halkın katılımıyla gerçekleştirilen çalışmalarda yerel halk bir destinasyondaki gerek kültürel gerekse kültürel olmayan turistik değerlerin korunmasında doğal bir sürdürülebilirlik unsuru olabilmektedir (Bilgin ve Çetinkaya, 2016: 128). Bu nedenledir ki, olumlu yönlerin artması, sürdürülebilir

turizm şeklinin gerçekleştirilmesi ve olumlu etkilerin en üst düzeye çıkarılması için planlama çalışmalarına yerel halkın mutlaka dâhil edilmesi ve onların görüş ve önerileri doğrultusunda şekillenmesinin sağlanması gereklidir (Gunn, 1988).

Bu çalışma ile turizme kaynak oluşturan doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunması, turizmde sürdürülebilirliğin sağlanması amacı ile bölgede yaşayan yerel halkın turizm konusundaki görüşlerini tespit etmek, turizmin çevreye, bölgenin ekonomisine ve kültürel yapısına olan etkilerini belirlemek ve çıkan sonuçları analiz ederek yerel halkın turizme bakış açısını ortaya koymak amaçlanmaktadır.

2. LİTERATÜR ÇALIŞMASI

2.1. Yerel Halkın Turizme Yönelik Tutum ve Davranışları

Tutum, genel anlamıyla bireyin belirli bir nesneye ya da bir kimseye karşı düşünsel/zihinsel anlamda hazır oluş durumu veya belirli bir biçimdeki tavrıdır. Başka bir deyişle tutum, bireylerin belirli objelere karşı, geçirdiği deneyimler sonucu düzenli bir tavır alışlarını ve davranış biçimi sergilemelerini ifade etmektedir ve düşünce, duygu, davranış olmak üzere üç öğeden oluşmaktadır (Usal ve Kuşlivan, 2002: 32-33).

Turizm gelişiminin yerel halk üzerindeki etkisinin, destinasyondaki bireyler arasında algılanma süreci söz konusudur. Bu algılama sürecinin başlaması için turizm gelişim aşamasında, destinasyondaki bireylerin turizm gelişiminin etkilerini algılaması gerekmektedir. Turizm gelişim etkilerinin algılanmasının ardından turizmin yerel halk üzerindeki etkileri günlük yaşamda kendini göstermeye başlar ve günlük yaşam içerisinde olumlu ya da olumsuz yönde sonuçlanır (Kim; 2002).

Turizme yönelik tutumlarla ilgili çeşitli görüşler vardır. Turizmin yaşam döngüsü üzerinde gerçekleştirdiği araştırmada Butler (1980), bir bölgede turizm faaliyetlerinin ilk gelişmeye başladığı süreçte, özellikle turizmin olumlu ekonomik etkilerinden dolayı, yerel halkın turizme karşı olumlu bir desteğinin bulunduğunu ancak ilerleyen süreçte sosyal, kültürel ve çevresel problemler hakkında endişelerin gelişmesiyle birlikte turizm desteğinin gerilemeye başlayacağını ifade etmektedir.

Doxey (1975) geliştirdiği irridex (kızgınlık) modeli ile turizmin geliştiği bölgelerde bazı evrelerden geçtiğini belirtmiş ve bu evreleri modelde 'hoşnutluk' 'ilgisizlik' 'kızgınlık' ve 'düşmanlık' evreleri olarak gruplandırmıştır (Akova,2006: 78). Model, Long ve arkadaşları (1990), tarafından yapılan araştırma sonuçları ile geliştirilmiş, yerel halk tutumlarının turizm gelişim sürecinin ilk dönemlerinde olumlu iken ilerleyen evrelerde olumsuzla döndüğü vurgulanmıştır (Akova, 2006: 78). Model ile yerel halk tutumlarının turizm gelişim evreleri çerçevesinde tek

yönlü (olumludan-olumsuza) değiştiği vurgulanmakta, yerel halk tutumlarının her evrede homojen bir nitelik taşıdığı belirtilmektedir (Akova, 2006: 78).

Yerel halkın davranışlarını anlama konusunda geliştirilen teori, hiyerarşik bir modelden oluşan "Sebepli Hareket Teorisi"dir. Modele göre davranışlar niyetlenmiş davranış öğeleri tarafından etkilenirken niyetlenmiş davranış öğeleri de tutumlar ve öznel normlardan etkilenmektedir. Tutumlar ve normlar ise inanışlardan etkilenerek hiyerarşik bir hareketi ortaya çıkarmaktadır. Yerel halkın turizmi pozitif tutumla desteklemeleri sonucunda profesyonel turizm davranışlarının görülmesi, turizm yönetimi açısından bu teorinin önemini ortaya koymaktadır (Altıntaş, 2010: 34).

Bir diğer teori de "sosyal değişim teorisi"dir (Perdue, Long ve Allen, 1990). Sosyal değişim teorisi; yerel halkın turizm gelişimine olan desteğinin, turizme yönelik algıladıkları faydanın, turizmin neden olduğu maliyeti geçmediği sürece devam ettiğini ifade etmektedir. Bu teori, turizme olan desteğin yerel halkın turizmin etkisini nasıl algıladığına bağlı olduğunu açıklamak için kullanılabilir. Bu teori ayrıca, turizmin algılanan etkisini biçimlendiren dört faktör arasındaki ilişkiyi de açıklar. Bunlar; ekonomik kazanç, turizm kaynaklarını kullanma, yaşama süresi ve çevreye karşı davranışlardır. Turizm literatürü ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel faydaların yerel halkın değişime katılımını etkileyen önemli faktörler olduğunu göstermektedir (Akova, 2006; Murphy, 1985; Yoon ve diğerleri, 1999)

Turizm gelişimi halkın birbirleri ve toplum ile olan ilişkilerini değiştirebilmektedir. Bu yüzden, turizm gelişim etkilerine karşı yerel halkın tutum ve algısının belirlenmesi başarılı turizm gelişim politikasına, turizm pazarlamasına, var olan ve gelecekte oluşturulacak turizm programları düzenlenmelerine yön verecek bir unsur olarak görülmektedir (Huang ve Stewart; 1996'dan Aktaran Güneş,2014: 35).

Bir bölgede turizmin geliştirilebilmesi için birçok bileşenin (turizm altyapısı, çekicilikler, kentsel altyapı v.b.) birbirini desteklemesi gerekmektedir (Alaeddinoğlu, 2007: 35). Bu bileşenlerden biri de, yerel halkın turizmi nasıl algıladığı ve yerel halkın neler beklediği sorusudur. Yerel halk turizm gelişim sürecinde rolü olduğunu gördüğünde ve turizm gelişimine karşı olumlu bir tutuma sahip olduğunda turizm başarılı bir gelişim gösterebilir ve aynı zamanda büyüyebilir (Ambroz; 2008; Güneş,2014: 35).

Turizmin kabul gördüğü göstergelerden biri, yerel halkın turizme karşı takındığı tutumdur (Lepp; 2007). Örneğin bir turizm bölgesinde daha uzun yaşayan yerel halkın, turizm gelişimi konusunda daha olumsuz bir tutum sergilemesi mümkündür (Um ve Crompton; 1987). Dolayısıyla yerel halkın turizm gelişimine yönelik algı ve davranışları, turizm gelişiminde başarılı politikaları ortaya koyma, planlama, mevcut ve gelecekteki turizm

programlarının yürütme ve pazarlama açısından önem taşımaktadır (Ko ve Stewart; 2002; Güneş, 2014: 35; Bilgin ve Çetinkaya, 2017).

2.2. İlgili Çalışmalar

Özdemir ve Kervankıran (2011), Afyonkarahisar halkı üzerinde yaptığı çalışmada halkın genel olarak turizmin ilin gelişimine olumlu desteğinin olduğu, ilin doğal, tarihi ve kültürel potansiyelinin turizmin gelişimine müsait olduğundan turizm yatırımlarının artması gerektiği, turizm faaliyetinin ilin ekonomik olarak canlanmasında ve sosyo-kültürel gelişiminde önemli etkiye sahip olduğunu düşünmektedir. Araştırmada ilde üst yapının iyileştirilmesi ve turizm bilincinin eksikliğine vurgu yapmıştır. İlin üstünlükleri olarak, yolların kesiştiği yerde yer alması ve termal turizm imkânlarının olması olarak belirtilmiştir.

Akis, Peristianis ve Warner (1996), tarafından yapılan araştırmada ev sahibi topluluğun sosyal, ekonomik ve çevresel statüsü üzerinde turizm gelişimi ile algılanan etkiler arasında ters bir ilişki olacağına dair Butler'in (1980) hipotezi büyük oranda teyit edilmiştir. Fakat daha az gelişmiş ülkelerdeki kişilere yönelik olarak Butler'in hipotezinde değişiklik yapması gerektiğini önermektedirler. Teye, Özcan ve Sirakaya(2002) Gana'daki yerel halkın yaşadıkları kentteki turizm gelişimine yönelik tutumlarını incelemişler, turizm gelişiminin yerlilerin beklentilerini karşılamadığı ve turizm sektörü ile ilişkili alanlarda çalışanların da tutumlarının olumsuz olduğunu tespit etmişlerdir.

Chandraral (2010) yaptığı araştırmada, Sri Lanka Dambulla Turizm Merkezi'ndeki yerel halk başlangıçta turizm faaliyetlerine karşı protesto düzenlerken, ilerleyen zamanlarda turizme olumlu baktıkları ve turizm faaliyetlerine destek verdikleri kaydedilmiştir. Yerel halkın turizme olumlu bakışı, istihdam imkanlarının artması, emlak değerlerinin yükselmesi, şehrin görünüm ve imajının artması olarak sıralanabilir (Chandraral 2010).

Gursoy, Chi ve Dyer (2010) tarafından yapılan araştırmada, Avustralya Sunshine Sahil kasabasının sakinlerinden toplanan verileri kullanarak yerel sakinlerin iki farklı turizm gelişimi, kitle turizmi ve alternatif turizme yönelik tutumları incelenmiştir. Çalışma bulguları, ev sahibi toplum desteğinin topluluk endişesi, topluluk bağları, ekosentrik değerler, turizm kaynak tabanının kullanımı, yerel ekonominin durumu ve turizm gelişiminin algılanan etkileri düzeyinde doğrudan ve / veya dolaylı olarak etkilenir olduğunu ortaya koymaktadır. Bulgular, bazı faktörlerin hem kitleye hem de alternatif turizme yönelik tutumları etkilemesine rağmen, her gelişim biçimine yönelik tutumların, farklı faktörlerin algılamalarına dayalı olarak oluştuğu olasılığını ortaya koymuştur (Gursoy, Chi ve Dyer; 2010).

Korça (1996), Kuşadası'nda yaptığı çalışmada; arazi ve konut maliyetinde bir artış, mal ve hizmetlerde fiyatlarda bir artış ve yerel halk için

daha fazla iş olanağı gibi turizmin ekonomik etkilerinin güçlü bir algısını göstermektedir. Turizmin olumlu etkileri karşısında yapılan en büyük anlaşma, tarihi binaları ve arkeolojik alanları koruma ve koruma konusundaki ilgiden kaynaklanmaktadır. Ayrıca, turizm bölgelerine yakın oturanların turizme dair algısı daha olumlu olmaktadır. Korça (1998) Antalya ilinde yaptığı başka bir çalışmada, yerel sakinlerin fayda maliyet arasında kararsız kaldıkları, turist fazlalığının, çevre üzerindeki tahribat ve sosyal değerlere etki konularını önemsedikleri sonucu çıkmıştır.

Liu ve Var (1986)'da Hawaii'deki turizm gelişiminin ekonomik, sosyokültürel ve ekolojik etkilerine dair yerleşim tutumlarını belirlemek için, 1982 sonbaharında, Oahu, Hawaii, Maui ve Kauai sakinlerinden rastgele bir örneği kullanılarak 636 kişiyle anket çalışması yapmışlar. Araştırmanın bulguları şudur: katılımcılar, turizmin birçok ekonomik ve kültürel fayda sağladığını, ancak çevresel fayda konusunda kararsız olduklarını kesinlikle kabul etmektedir; Katılımcılar sosyal ve çevresel maliyetleri turizme bağlamak konusunda isteksiz davranıyor; Katılımcıların demografik alt gruplara göre ikamet ve etnik köken hariç olmak üzere önemli farklılıkları genellikle düşüktür; Sakinler çevrenin korunmasını turizmin ekonomik faydalarından daha önemli bir öneme sahip olarak görüyorlar, ancak bu amaca ulaşmak için yaşam standartlarını düşürmek istememektedirler.

Mason ve Cheyne (2000) Yeni Zelanda kırsalında yaptıkları çalışmada, algılanan olumlu etkiler bir topluluk tesisi, iş imkanı sağlama ve bölge turizminin teşvik edilmesi idi. Algılanan olumsuz etkiler sarhoş sürücülerin, trafiğin ve gürültünün artması olarak belirtilmiştir. Sekhar (2003), koruma alanlarındaki yerel halkın turizme bakış açısını incelemiştir, yerel halkın üçte birinin turizmi desteklediğini, kendileri için gelir kaynağı görmediklerinden turizme doğrudan destek olmadıkları sonucuna ulaşmıştır. Yani turizmden elde edilen gelir ile turizme verilen destek arasında olumlu bir ilişki varlığını öne sürmektedirler. Doğan (1989)'da turizm faaliyetinin içinde yer alan ve almayan kişilerin algılarının farklılaştığını belirtmektedir.

Yıldız (2014) Hatay ilinde, Mansuroğlu, (2006) Antalya Akseki ilçesinde, Gümüş ve Özüpekçe (2009) İzmir Foça'da, Şentürk ve Toprak (2011) Alanya ilçesi din görevlileriyle, Değerliyurt vd.(2013) Diyarbakır Dicle Üniversitesi coğrafya öğretmen adayları üzerinde, Doğan ve Üngüren (2010;2012)Alanya ilçesi ve Isparta ve ilinde, Akova (2006) ve Eren ve Aypek (2012) Cumalıkızık köyünde, Hanedar, Ünal ve Kızılaslan (2015) Gazisomanpaşa Üniversitesi öğrencileri üzerinde, Bilim ve Özer (201.) Konya ilinde, Güzel (2013), Muğla Dalyan destinasyonunda, Sezer, Küçükaltan ve Çakır (2013) Edirne Çamlıca Beldesinde, Özdemir, Saylan ve Met (2015) Geyre beldesinde, Alaaddinoğlu (2007) Van ilinde, Kingır vd. (2014) Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, Toprak (2015) Mardin ilinde yerel halkın görüşlerini alarak turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri ile ilgili çalışmalar yapmışlardır. Genel olarak yerel halkın

turizm faaliyetlerinden ekonomik beklentileri olurken, ahlaki ve sosyal açıdan bozulmalarla karşılaşılacağı gibi bir kararsızlık hakimdir.

3. YÖNTEM

3.1. Evren ve Örneklem

Çalışma Diyarbakır il merkezinde 2015 yılının Şubat ve Haziran ayları arasında yapılmıştır. Diyarbakır'ın merkez ilçelerinin nüfusu 988.000 kişidir. Örneklem almada kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004)'in belirttiği %5 hata payı ve %95 güven düzeyinde olması gereken örneklem büyüklüğü 385'dir. Bu sayıya ulaşmak için 400 anket dağıtılmış fakat geri dönen anket formlarından sadece 347'si kullanılabilir olduğu için analize 347 kullanılabilir anket formu dahil edilmiştir.

3.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmada Değerliyurt (2013) vd.'nin hazırladığı ölçekten faydalanılmıştır. Değerliyurt vd(2013)'un yaptığı çalışmanın güvenilirlik katsayısı Cronbach alpha 0,72'dir. Çalışmada kullanılan ölçeğin güvenilir olup olmadığını belirlemek için yapılan analizde Cronbach Alpha kat sayısı 0,82 olarak yüksek çıkmıştır, bu oran çalışma verilerinin güvenilir olduğunu göstermektedir. Soru formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde demografik sorular, ikinci bölümde ise turizme yönelik ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerine yönelik algılarını ölçen 18 ifade yer almaktadır. Bilgisayara aktarılan veriler, yüzde ve frekans analizine tabi tutularak çözümlenmiştir.

4. BULGULAR

4.1. Demografik Bulgular

Araştırmaya katılan halkın demografik bilgileri aşağıda tablolar halinde verilmiştir. Katılımcıların %66'sı bay, %34'ü bayandır. Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde araştırmaya genelde lisans ve ortaöğretim düzeyindeki halk katılmıştır. Katılımcıların yarısı 18-38 yaş arasındaki genç ve orta yaşlı nüfustan oluşmaktadır. Medeni durumları incelendiğinde %54,5'i evli ve %45,2'si bekârdır. Araştırmaya katılanların mesleklerine bakıldığında; öğrenci, öğretmen, memur ve esnafın ağırlıkta olduğu görülmektedir. Gelir düzeylerine bakıldığında %25'inin 1000 TL altı, %20'sinin 1501-2000 TL arası, %27'sinin 2001-2500 TL arası, %18'inin 2500 TL ve üstü gelire sahip olduğu görülmektedir. Tablo 1'de katılımcıların demografik bulguları gösterilmektedir.

Tablo 1: Demografik Bulgular

Cinsiyet	N	Yüzde	Eğitim Durumu	N	Yüzde
Bay	229	66	İlköğretim	54	15,6
Bayan	118	34	Ortaöğretim	56	16,1
Toplam	347	100	Önlisans	40	11,5
Yaş	N	Yüzde	Lisans	180	51,9
18-24 Yaş	73	21,0	Lisansüstü	17	4,9
25-31 Yaş	87	25,1	Toplam	347	100
32-38 Yaş	87	25,1	Medeni Hal	N	Yüzde
39-45 Yaş	47	13,5	Evlü	189	54,5
46 ve Üstü Yaş	53	15,3	Bekâr	157	45,2
Toplam	347	100	Toplam	346	100
Meslek	N	Yüzde	Gelir Düzeyi	N	Yüzde
Esnaf	48	13,8	0-999 TL	88	25,4
Emekli	15	4,3	1001-1500 TL	30	8,6
İşçi	14	4,0	1501-2000 TL	72	20,7
Memur	60	17,3	2001-2500 TL	93	26,8
Serbest Meslek	14	4,0	2501 TL ve Üstü	63	18,2
Ev Hanımı	13	3,7	Toplam	346	100
Öğrenci	91	26,2			
Öğretmen	71	20,5			
Toplam	338	98			

4.2. Turizmin Ekonomik Yönünün Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

Katılımcıların turizmin ekonomik etkilerine yönelik algıları likert ölçeği ile ölçülmüştür. Turizmin ekonomik yönü ilk önce ele alınmıştır. Katılımcıların yanıtları Tablo 3'de görülmektedir.

Tablo 2: Turizmin Ekonomik Yönlerinin Değerlendirilmesi

Ekonomik Yargılar	1 N	%	2 N	%	3 N	%	4 N	%	5 N	%	Ortalama 3,65
Turizm, Diyarbakır'a (yerel halka) ek gelir ve kazanç sağlar	15	4,3	5	1,4	190	54,8	24	6,9	113	32,6	3,61
Turizm, yalnızca yatırımcılarına kazanç sağlar	27	7,8	56	16,1	168	48,4	49	14,1	47	13,5	3,09
Turizm, ilde yeni iş alanlarının oluşturulmasında etkili rol oynar	10	2,9	5	1,4	112	32,3	103	29,7	117	33,7	3,89

Turizm, ildeki hayat şartlarının iyileşmesini sağlar	10	2,9	9	2,6	115	33,1	114	32,9	99	28,5	3,81
Turizm, ilde hayat pahalılığına neden olur	13	3,7	36	10,4	134	38,6	96	27,7	68	19,6	3,48
Turizm, ilde arsa ve ev fiyatlarının artmasına neden olur	7	2,0	11	3,2	129	37,2	109	31,4	91	26,2	3,76
Turizm, ilde konaklama, ulaştırma ve benzeri hizmet sektörünün gelişmesini sağlar	8	2,3	7	2,0	164	47,3	54	15,6	114	32,9	3,74
Turizm, ilde altyapı ve üstyapının iyileştirilmesinde etkin rol oynar	5	1,4	7	2,0	160	46,1	55	15,9	120	34,6	3,80

1 Kesinlikle Katılmıyorum, 2 Katılmıyorum, 3 Az Katılıyorum, 4 Katılıyorum, 5 Kesinlikle Katılıyorum

Katılımcıların turizmin ekonomik etkilerini ölçmek için sorulan soru ifadelerinin cevap dağılımına ve ortalama puanlarına bakıldığında; “turizm ildeki hayat şartlarının iyileşmesini sağlar” ve turizm ildeki altyapı ve üst yapının iyileştirilmesinde etkin rol oynar” ifadeleri en yüksek ortalamaya sahiptir (3,8). “turizm yalnızca yatırımcıların kazanç sağlar” ve “turizm ilde hayat pahalılığına neden olur” ifadeleri ise diğerlerine göre en düşük ortalamaya sahiptir (3,09 ve 3,48). Bu sonuçlara göre araştırmaya katılan yerel halkın turizmin olumlu ekonomik etkilerinin olduğunu kabul ederken, olumsuz ekonomik etkileri konusunda ise kararsız kalmaktadırlar.

4.3. Turizmin Sosyal Etkilerine Yönelik Bulgular

Katılımcıların turizmin sosyal etkilerine yönelik algıları likert ölçeği, ölçekte kullanılan yargılara katılıp katılmama durumuna göre ortalama puan alınarak analiz edilmiştir. Turizmin ekonomik yönünden sonra katılımcıların turizmin sosyal yönü ile ilgili algıları incelenmiştir. Tablo 4’de katılımcıların turizmin sosyal etkilerine verdikleri yanıtlar gösterilmektedir.

Tablo 3: Katılımcıların Turizmin Sosyal Etkilerine Yönelik Verdiği Cevaplar

Sosyal Yargılar	1 (N) %	2 (N) %	3 (N) %	4 (N) %	5 (N) %	Ortalama 3,38
Turizm, il genelinde sosyal diyalog ve entegrasyonun artmasını sağlar	9 2,6	31 8,9	179 51,6	50 14,4	78 22,5	3,45
Turizm, yerel halkın ahlaki kurallarına aykırı düşer	45 13,0	41 11,8	181 52,2	46 13,3	34 9,8	2,95
Turizm, ilde ahlaki yozlaşmaya neden olur	41 11,8	41 11,8	192 55,3	31 8,9	42 12,1	2,97
Turizm, kültürümüzü ve insanımızı tanıtmak için iyi bir fırsattır	3 0,9	5 1,4	176 50,7	45 13,0	118 34,0	3,77
Turizm, ülkede Diyarbakır algısının iyileştirilmesine katkı sağlar	6 1,7	7 2,0	133 38,3	88 25,4	113 32,6	3,85
Turizm, Diyarbakır'a geri göçü sağlar	8 2,3	47 13,5	170 49,0	78 22,5	44 12,7	3,29

1 Kesinlikle Katılmıyorum, 2 Katılmıyorum, 3 Az Katılıyorum, 4 Katılıyorum, 5 Kesinlikle Katılıyorum

Tablo 4 incelendiğinde, turizmin sosyal etkileri hakkında yerel halk olumsuz özelliklerine az katıldığını ve olumlu özelliklerine ise katıldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %52'si turizm faaliyetinin "il genelinde sosyal diyalog ve entegrasyonun artmasını sağlar" ifadesine az katıldığını belirtmiştir. Yine turizmin "yerel halkın ahlaki kurallarına aykırı düşer" ve "turizm ilde ahlaki yozlaşmaya neden olur" ifadelerine %50 gibi oranlarla az katıldıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcılar turizmin olumlu sosyal etkileri ile ilgili; "turizm kültürümüzü ve insanımızı tanıtmak için iyi bir fırsattır", "turizm, Diyarbakır algısının iyileştirilmesine katkı sağlar" ve "turizm, Diyarbakır'a geri göçü sağlar" ifadelerine %60-%70 aralarında değişen oranlarda katıldıklarını belirtmişlerdir.

4.4. Turizmin Çevresel Etkilerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların turizmin çevresel etkilerine ilişkin ifadelere katılma dereceleri likert ölçeği ile ölçülmüştür. En son olarak katılımcıların turizmin çevresel etkilerine yönelik algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Tablo 5'de katılımcıların yanıtları gösterilmektedir.

Tablo 4: Katılımcıların Turizmin Çevresel Etkilerine Yönelik Verdiği Cevaplar

Çevresel Yargılar	1 (N) %	2 (N) %	3 (N) %	4 (N) %	5 (N) %	Ortalama 3,37
Turizm, doğal kaynakların daha fazla tüketilmesine neden olur	16 4,6	27 7,8	153 44,1	99 28,5	52 15,0	3,41
Turizm, çevre kirliliği yaratır	70 20,2	31 8,9	157 45,2	64 18,4	25 7,2	2,83
Turizm, ildeki tarihi yapıların korunmasını sağlar	2 0,9	6 1,7	210 60,5	33 9,5	96 27,7	3,61
Turizm, ildeki yerel mimari ve mutfak kültürünün korunmasını sağlar	3 0,9	7 2,0	210 60,5	29 8,4	98 28,2	3,61

1 Kesinlikle Katılmıyorum, 2 Katılmıyorum, 3 Az Katılıyorum, 4 Katılıyorum, 5 Kesinlikle Katılıyorum

Katılımcılar turizmin çevresel etkileri ile ilgili, olumsuz etkilerinden turizm doğal kaynakların daha fazla tüketilmesine neden olur ifadesine %80 oranında katıldıklarını, turizm çevre kirliliği yaratır ifadesine ise %20'si kesinlikle katılmadığını %65 lik bir kesim ise katıldığını belirtmiştir. Katılımcılar, turizm ildeki tarihi yapıların korunmasını sağlar ve turizm ildeki yerel mimari ve mutfak kültürünün korunmasını sağlar ifadelerine ise %80 ile %90'lık bir kesim katıldığını belirtmiştir.

4.5. Farklılık Analizleri

Turizme yönelik yargıların demografik özelliklere göre değişip değişmediğini belirlemek için bağımsız örneklem için t testi ve Anova testleri yapılmıştır.

4.5.1. Cinsiyet ve Yaşa Göre Katılımcıların Turizme Yönelik Algılarının Farklılık Analizi

Katılımcıların cinsiyetlerine göre ve yaşlarına göre turizme yönelik algılarında farklılık olup olmadığını test etmek için cinsiyet için t testi yaş için de Anova analizi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda cinsiyete ve medeni duruma göre ekonomik, sosyal ve çevresel yargıların ortalamalarında istatistiki olarak bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 5: Yaşa göre farklılığı gösteren anova analizi

Faktör / yaş aralığı		n	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	F	Sig. (p)
Ekonomik	18-24 yaş	73	3,6130	0,62227	,641	0,633
	25-31 yaş	87	3,5747	0,81534		
	32-38 yaş	87	3,6724	0,76777		
	39-45 yaş	47	3,7473	0,75338		
	46 ve üzeri yaş	53	3,7288	0,69887		
Sosyal	18-24 yaş	73	3,3767	0,60606	1,622	0,168
	25-31 yaş	87	3,3333	0,54512		
	32-38 yaş	87	3,3161	0,49678		
	39-45 yaş	47	3,4645	0,51186		
	46 ve üzeri yaş	53	3,5189	0,53175		
Çevresel	18-24 yaş	73	3,5000	0,55434	3,449	0,009
	25-31 yaş	87	3,2356	0,45006		
	32-38 yaş	87	3,3362	0,42766		
	39-45 yaş	47	3,3936	0,45667		
	46 ve üzeri yaş	53	3,4481	0,55113		

Ekonomik, sosyal ve çevresel yargıların ortalamalarının yaşlara göre farklılığının bulmak için Anova analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda sadece çevresel yargıların ortalamalarının yaşa göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey testi sonucuna göre, farklılık 18-24 yaş grubu ile 25-31 yaş grubunun ortalamalarından kaynaklanmaktadır.

4.5.2. Eğitim Düzeyine Göre Katılımcıların Turizme Yönelik Algılarının Farklılık Analizi

Eğitim düzeyine göre farklılık olup olmadığını bulmak için yapılan Anova analizi sonucuna göre ekonomik, sosyal ve çevresel yargıların ortalamalarının istatistiki olarak farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Tukey testine göre; ekonomik yargılardaki farklılık, ilköğretim ve ortaöğretime sahip gruplar ve ilköğretim ve önlisans eğitime sahip grupların ortalamalarının farklılığından kaynaklanmaktadır. Sosyal yargılardaki farklılık, ortaöğretim ile lisans düzeyindeki eğitim sahiplerinin ortalamalarının farklılığından kaynaklanmaktadır. Çevresel yargılardaki farklılık ise; ilköğretim ile ortaöğretim ve ortaöğretim ile lisans düzeyinde eğitime sahip kişilerin ortalamalarındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır.

Tablo 6: Eğitim düzeyine göre farklılığı gösteren anova analizi

Faktör / eğitim düzeyi	n	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	F	Sig. (p)	
Ekonomik	İlköğretim	54	3,3287	0,63194	4,984	0,001
	Ortaöğretim	56	3,7746	0,67983		
	Ön lisans	40	3,9375	0,66386		
	Lisans	180	3,6340	0,76738		
	Lisansüstü	17	3,8382	0,75359		
Sosyal	İlköğretim	54	3,4167	0,43528	3,731	0,005
	Ortaöğretim	56	3,5774	0,59541		
	Ön lisans	40	3,5042	0,55916		
	Lisans	180	3,2981	0,53464		
	Lisansüstü	17	3,2745	0,54308		
Çevresel	İlköğretim	54	3,2361	0,39279	4,557	0,001
	Ortaöğretim	56	3,5759	0,50434		
	Ön lisans	40	3,4688	0,46059		
	Lisans	180	3,3194	0,49583		
	Lisansüstü	17	3,4265	0,57122		

Eğitim düzeyi arttıkça turizmin ekonomik olarak olumlu yönlerinin artacağına olan bir algıdan söz edebiliriz. Aynı zamanda eğitim arttıkça turizmin sosyal olarak olumsuz etkilerinin olacağına olan inanç ortaya çıkmaktadır. Aynı şekilde eğitim düzeyi arttıkça turizmin çevresel olarak olumsuz etkilerinin olduğuna yönelik bir algıdan söz edebiliriz.

4.5.3. Mesleğe Göre Katılımcıların Turizme Yönelik Algılarının Farklılık Analizi

Mesleklere göre farklılık olup olmadığını bulmak için yapılan anova analizi sonucuna göre ekonomik, sosyal ve çevresel yargıların ortalamalarının istatistiki olarak farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey testine göre; ekonomik yargıların ortalamalarının farklılığının, esnaf ile memur ve esnaf ile öğretmenlerin ortalamalarının farklılıklarından kaynaklandığı, sosyal yargılardaki farklılıkların, memur ile mühendis ve serbest meslek sahibi ile mühendis mesleklerindeki farklılıklarından, çevresel yargılardaki farklılığın esnaf ile memur, esnaf ile öğrenci ve esnaf ile serbest meslek sahiplerinin ortalamalarının farklılıklarından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Tablo 7: Mesleğe göre farklılığı gösteren anova analizi

Faktör / meslek		n	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	F	Sig. (p)
Ekonomik	Esnaf	48	3,3125	0,61454	3,487	0,000
	Emekli	15	3,9167	0,48104		
	İşçi	14	3,5714	0,68591		
	Memur	60	3,8521	0,65114		
	Serbest meslek	14	3,7232	0,66176		
	Ev Hanımı	13	3,3462	0,81195		
	Mimar-Mühendis	12	3,5417	0,83485		
	Öğrenci	91	3,5357	0,74542		
	Öğretmen	71	3,8327	0,82914		
Sosyal	Esnaf	48	3,4375	0,41059	2,940	0,002
	Emekli	15	3,6111	0,52579		
	İşçi	14	3,2619	0,48355		
	Memur	60	3,5611	0,60285		
	Serbest meslek	14	3,7024	0,75724		
	Ev Hanımı	13	3,2436	0,42826		
	Mimar-Mühendis	12	3,0139	0,29694		
	Öğrenci	91	3,3315	0,56846		
	Öğretmen	71	3,2817	0,49328		
Çevresel	Esnaf	48	3,1563	0,34450	3,687	0,000
	Emekli	15	3,4833	0,43780		
	İşçi	14	3,5714	0,55840		
	Memur	60	3,5250	0,54985		
	Serbest meslek	14	3,6429	0,25409		
	Ev Hanımı	13	3,1538	0,42743		
	Mimar-Mühendis	12	3,2083	0,29835		
	Öğrenci	91	3,4286	0,52610		
	Öğretmen	71	3,2606	0,47516		

İlginç bir şekilde esnafların turizmi ekonomik olarak olumlu diğer meslek gruplarına göre daha az olumlu algıladığı görülmektedir. Turizmin sosyal açıdan katkılarına yönelik düşüncelere bakıldığında serbest meslek sahiplerinin algısı diğerlerine göre yüksek görülmektedir. Turizmin çevresel etkilerinin (olumsuz) olacağını ifade eden grupların başında ev hanımları, mimar-mühendisler ve esnaflar gelmektedir.

4.5.4. Gelir Düzeylerine Göre Katılımcıların Turizme Yönelik Algılarının Farklılık Analizi

Gelire göre farklılık olup olmadığını bulmak için yapılan anova analizi sonucuna göre ekonomik ve çevresel yargıların ortalamalarının istatistiki olarak farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 8: Gelir düzeyine göre farklılığı gösteren Anova analizi

Faktör / gelir	n	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	F	Sig. (p)	
Ekonomik	0-999 TL	88	3,6392	0,67045	4,584	0,000
	1001-1500 TL	30	3,5125	0,79894		
	1501-2000 TL	72	3,3872	0,71551		
	2001-2500 TL	93	3,7137	0,79241		
	2501 ve üstü TL	63	3,9544	0,63552		
Sosyal	0-999 TL	88	3,4072	0,48003	,912	0,473
	1001-1500 TL	30	3,2556	0,68751		
	1501-2000 TL	72	3,3079	0,51553		
	2001-2500 TL	93	3,4427	0,57130		
	2501 ve üstü TL	63	3,4153	0,53704		
Çevresel	0-999 TL	88	3,4886	0,46099	4,158	0,001
	1001-1500 TL	30	3,2500	0,56477		
	1501-2000 TL	72	3,2083	0,44207		
	2001-2500 TL	93	3,3333	0,51385		
	2501 ve üstü TL	63	3,5040	0,46118		

Gelir düzeyi düşük olanların turizmden daha fazla ekonomik beklentileri olduğu sonucuna varılabilir. Turizmin sosyal etkilerine verilen cevaplar gelir düzeyine göre farklılık göstermemektedir. Gelir düzeyi 1000 TL altı ile 2500 TL üstü olan katılımcıların turizmin olumlu çevresel etkilerinin olacağına yönelik algıları benzerlik göstermektedir. Turizmin çevresel etkilerinin olumlu

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Diyarbakır'da yaşayan yerel halkın turizme yönelik algısı ve buna bağlı olarak turizme yönelik desteği belirlenmeye çalışılmıştır. Katılımcıların turizmin gelişimine yönelik algı ve desteği cinsiyet, yaş, eğitim seviyesi, gelir düzeyi, meslek, medeni hal gibi değişkenler aracılığıyla incelenmiştir.

Araştırmanın sonucunda, Diyarbakır'da ikamet eden katılımcıların önemli bir bölümünün turizme bakış açısının olumlu yönde olup turizmin ülkemize ve bölgemize faydalı olacağını savundukları görülmüştür. Bu faydaları ise; turizmin ek gelir sağladığı, iş imkanları sunduğu, hayat şartlarını iyileştirdiği olarak sıralanmaktadır. Katılımcılar turizmin ekonomik anlamda Diyarbakır'ın gelişmesine katkı sağlayacağını, hayat standartlarını yükselteceğini, mevcut sorunların çözümünün turizmin geliştirilmesiyle kolaylaşacağını düşünmektedirler. Turizmin çevre etkisinin değerlendirdiklerinde ise kirlilikten daha fazla iyileştirme olacağını varsaymaktadırlar.

Dünyanın en hızlı gelişim gösteren sektörü haline gelen turizm, destinasyon ve ülkeler için ekonomik kazanç sağlayan önemli bir olgudur. Ekonomik etkilerinin yanı sıra sosyo-kültürel ve çevresel etkileri de beraberinde

getiren turizm gelişimi dikkatli planlama sürecini gerektirmektedir. Planlanmamış turizm gelişimi destinasyonun ve yerel halkın ekonomik, kültürel ve çevresel alanlarda zarar görmesine neden olabilir. Etkili bir turizm gelişimi yerel halkın da planlama sürecine dâhil edilmesi ile gerçekleştirilebilir.

Turizme ilgi artmaktadır. Fakat kırsal alanlarda turizm faaliyetlerinin artmasıyla, turizmden kaynaklanan olumsuz durumları göz ardı etmemek gerekir. Politika yapıcılar, kültürel kimliği ve özgünlüğü korumayı öncelemelidirler (Bachleitner ve Zins, 1999).

Turizmin insanları, halkları birbirine yakınlaştıran yanı dikkate alınmalı, bu nedenle turizm arzının güçlendirilmesi için yapılacak çalışmalara öncelik verilmelidir. Bunlar yapılabildiği takdirde, kültür turizminin gelişmesinin önünde engel olarak gösterilen güvenlik, etnik ve siyasi problemlerin sebep değil sonuç olduğu görülecek, diyalog ve entegrasyon sağlanarak, bir çok sorunun çözümü kolaylaşacaktır. İleriki çalışmalarda halkın muhafazakarlık düzeyinin turizme bakış açısını nasıl etkilediği araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- AAS, C., Ladkin, A., & Fletcher, J. (2005). Stakeholder collaboration and heritage management. *Annals of tourism research*, 32(1), 28-48.
- AKİS, S., Peristianis, N., & Warner, J. (1996). Residents' attitudes to tourism development: the case of Cyprus. *Tourism management*, 17(7), 481-494.
- AKOVA, O. (2006), Yerel Halkın Turizmin Etkilerini Algılamalarına Ve Tutumlarına Yönelik Bir Araştırma, Akademik İncelemeler Dergisi.
- ALAEDDİNOĞLU, F. (2007), "Van Halkının Turisti Ve Turizmi Algılama Şekli", Coğrafi Bilimler Dergisi. 5(1), 1-16
- ALAEDDİNOĞLU, F., 2008, Sivas Kentinde Halkın Turiste Ve Turizme Bakışı, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt:5, Sayı:2.
- ALTINTAŞ, V. (2010), Turizm Gelişiminin Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerine Etkileri, Alanya Bölge Modeli. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- AVCIKURT, C. (2003), Turizm Sosyolojisi; Turist-Yerel Halk Etkileşimi. Detay Yayınları, Ankara.
- AY, Aydemir (2014), Yerel Halkın Turizmin Etkileri İle İlgili Algı Ve Beklentileri: Edirne İli Üzerine Araştırma, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

AYAZ, N. & Aruđer, S. & Turkmen, F. (2009). Tarihi Zela (Zile) İlçesindeki Yerel Halkın Turizme Bakış Açılarını Belirlemeye Yönelik Bir Alan Araştırması, Ticaret Ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, Haziran – Aralık

BACHLEİTNER, R. & Zins, A. H. (1999). Cultural tourism in rural communities: The residents' perspective. *Journal of business research*, 44(3), 199-209.

BİLGİN, Y. & Çetinkaya, A. (2016). The Role of Tourism in Sustainability of the Rural Settlementfabrics: Cumalıkızık Example, International Conference on Business, Information, and Tourism (ICBIT 2016), 3-5 August, Vol. 1. Kuala Lumpur, Malaysia, pp. 119-130.

BİLGİN, Y. & Çetinkaya, A. (2017). The Role of Tourism in Sustainability of the Rural Settlementfabrics: Cumalıkızık Example, International Journal of Humanities and Social Science Invention, 6 (2), pp. 58-65.

BİLİM, Y. ve Özer, Ö. (2013). Yerel Halk Gözüyle Konya'da Turizmin Önemi Ve Ekonomik, Sosyal, Çevresel Etkileri, Ulusal Kop Bölgesel Kalkınma Sempozyumu, Konya.

BRAMWELL, B. & Sharman, A. (1999). Collaboration in local tourism policymaking. *Annals of Tourism Research*, 26(2), 392-415.

CHANDRALAL, K. P. L. (2010). Impacts of tourism and community attitude towards tourism: A case study in Sri Lanka. *South Asian Journal of Tourism and Heritage*, 3(2), 41-49.

ÇALIŞKAN, U. & Tütüncü, Ö. (2008), "Turizmin Yerel Halk Üzerindeki Etkileri Ve Kuşadası İlçesi Uygulaması", Iv. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi Kitapçığı, Belek, Antalya.

DAL, N. & Baysan, S., 2007, Kuşadası'nda Kıyı Kullanımı Ve Turizmin Mekansal Etkileri Konusunda Yerel Halkın Tutumları, Ege Coğrafya Dergisi-16, İzmir.

DEĞERLİYURT, M., Aksu R., Aydoğmuş M. Y., Kaya M. F., Türkmen E. (2013). Diyarbakır Kültür Turizmine İlişkin Coğrafya Öğretmen Adaylarının Bakış Açılarının Belirlenmesi. *Turkish Studies*, 8(9), Shf: 1045-1057.

DİNDAR, M. (2002), "Turizm Ve Çevre İlişkileri", II. Turizm Şurası Bildirileri, II. Cilt, T.C. Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

DOĞAN, H. Z. (1989). Forms of adjustment: Sociocultural impacts of tourism. *Annals of tourism research*, 16(2), 216-236.

DOĞAN, H. ve Üngüren, E. (2101). "Yerel Halkın Isparta Turizmine Yönelik Görüşleri Üzerine Bir Araştırma", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.17, S.1, 2012,S.103-122.

DOĞAN, H., ve Üngüren, E. (2010). Alanya Halkının Turizme Sosyo Kültürel Açından Bakışı. E-Journal Of New World Sciences Academy. 5(4).

DURAN, E. (2011), Turizm, Kültür Ve Kimlik İlişkisi; Turizmde Toplumsal Ve Kültürel Kimliğin Sürdürülebilirliği, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi.

EMEKLİ, G. (1998),Bergama'da Turizm Ve Sosyo-Ekonomik Etkileri, İzmir.

EREN, R. ve Aypek, N. "Kırsal Turizm Bölgesinde Yerel Halkın Turizmin Gelişimine Karşı Tutumları: Cumalıkızık Köyü Örneği", Uluslararası Sosyal Ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 2 (2), 2012, 43-47.

GUNN, C, A., 1988, Tourism Planning, Second Edition, Taylor &Francis, New York.

GURSOY, D., Chi, C. G., & Dyer, P. (2010). Locals' attitudes toward mass and alternative tourism: The case of Sunshine Coast, Australia. *Journal of Travel Research*, 49(3), 381-394.

GÜMÜŞ, S. ve Özüpekçe, N. (2009). Foça'da Turizmin Ekonomik, Sosyal, Kültürel Ve Çevresel Etkilerine Yönelik Yerel Halkın Görüşleri, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 6(2), 398-416.

GÜNEŞ, N. (2014), Yerel Halkın Turizm Algısı Ve Turizme Katılımı: Antalya Konyaaltı Ve Kepez İlçesi Örneği, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

GÜZEL, F. Ö. (2013). Sosyo Kültürel Açından Paradoks Yaratıcı Bir Sektör Olarak Turizm: Dalyan Destinasyonunda Sosololjik Bir Çözümleme. *International Journal Of Human Sciences*. 10(1).

HANEDAR, C., Ünal, T. ve Kızılaslan, N. (2015). Goü Ziraat Fakültesi Öğrencilerinin Bakış Açısıyla Kırsal Turizm. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*. 32(2). 86-99.

IŞIKÇI, Y. (2002), "Türk Turizminde Alt Yapı Ve Çevre", Turizm Şurası Bildirileri, II. Cilt, T.C. Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

KINGIR, S., Çelik, S., Sancar, M. F. ve Akay, B. (2014). Perception of Local Community On Tourism: A Study İn The Southeast Anatolia Region. *Sosyal Bilimler Dergisi* 2(1).

- KORCA, P. (1996). Resident attitudes toward tourism impacts. *Annals of Tourism Research*, 23(3), 695-697.
- KORÇA, P. (1998). Resident perceptions of tourism in a resort town. *Leisure Sciences*, 20(3), 193-212.
- KOZAK, N., Kozak, M. A., ve Kozak, M. (2001), Genel Turizm İlkeler Kavramlar. Ankara: Detay Yayıncılık.
- KÜÇÜKTOPUZLU, F. (1991), "Turistik Faaliyetlerin Turizm Alanındaki Ekolojik Yapıya Etkileri", Turizm Yıllığı, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Yayınları, Ankara.
- LİU, J. C., & Var, T. (1986). Resident attitudes toward tourism impacts in Hawaii. *Annals of tourism research*, 13(2), 193-214.
- MANSUROĞLU, S. (2006), Turizm Gelişmelerine Yerel Halkın Yaklaşımlarının Belirlenmesi: Akseki/Antalya Örneği, Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Antalya.
- MASON, P., & Cheyne, J. (2000). Residents' attitudes to proposed tourism development. *Annals of tourism research*, 27(2), 391-411.
- MURPHY, P. E. (1985). *Tourism: A Community Approach*. London: Routledge
- ÖZDEMİR, İ. M., Saylan, U. ve Met, Ö. (2015). Turizmin Etkileri Konusunda Yerel Halkın Algılarının Belirlenmesi: Geyre Belde'sinde Bir Araştırma. I. Eurasia International Tourism Congress: Eitoc-2015.
- ÖZDEMİR, M. (1992), Turizmin Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkileri, Turizm Bankası A.Ş. Yayınevi, Ankara.
- ÖZDEMİR, M. A., ve Kervankıran İ. (2011). Turizm Ve Turizmin Etkileri Konusunda Yerel Halkın Yaklaşımlarının Belirlenmesi: Afyonkarahisar Örneği. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 24, 1-25.
- ÖZEL, Ç. H. (2014). Turizmin Sosyo-Kültürel Boyutta Ortaya Çıkardığı Etkilerin İncelenmesi: Marmaris Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Sayı 42.
- PERDUE, R.R., P.T.Long. ve L.Allen (1990). "Resident Support for Tourism Development." *Annals of Tourism Research*, 17 (4): 586-599
- SEKHAR, N. U. (2003). Local people's attitudes towards conservation and wildlife tourism around Sariska Tiger Reserve, India. *Journal of environmental Management*, 69(4), 339-347.

SEZER, B., Küçükaltan, D. ve Çakır, A. (2013). Edirne Çamlıca Beldesinde Kırsal Turizm Ve Turizm Algısı. Uluslararası Sosyal Ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 3(2), 46-54.

ŞENTÜRK, F. K., ve Toprak, L. S.(2011). Turizmin Sosyo-Kültürel Etkilerinin Din Görevlilerinin Bakış Açısıyla Değerlendirilmesi. 12. Ulusal Turizm Kongresi. Akçakoca

TEKELİ, H. (1992), Türk Turizminin Felsefi Sorunları, Öneriler. III. Ulusal Turizm Kongresi, Kuşadası Belediyesi Yayınları, İzmir.

TEYE, V., Sirakaya, E., & Sönmez, S. F. (2002). Residents' attitudes toward tourism development. *Annals of tourism research*, 29(3), 668-688.

TÜREMEZ, Y., ve Kalpaklıoğlu. U., (2008), "Bozcaada'da Turistik Ürün Geliştirme Ve Çeşitlendirme Üzerine Bir Çalışma", Çanakkale Değerleri Sempozyumu,Çanakkale.

TÜRKER, G.Ö. ve Türker, A. (2014). Yerel Halkın Turizm Etkilerini Algılama Düzeyi Turizm Desteđini Nasıl Etkiler: Dalyan Destinasyonu Örneği, *Electronic Journal Of Vocational Colleges*, 81-98.

USAL, A. ve Kuşlvan Z. (2002), Davranış Bilimleri: Sosyal Psikoloji, Barış Yayınları Fakülteler Kitap Evi, 4.Basım İzmir.

YAZICI, E. (1988), "Türk Sosyo-Kültürel Yapısında Gözlenen Değişmeler: Karmaşık Bir Dönüşümün Hikâyesi", *Yeni Türkiye Cumhuriyet Özel Sayısı*,1834.

YAZICIOĞLU, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *Spss Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.

YILDIZ, B. S. (2014). Hatay İlinin İnanç Turizmi Potansiyeli Ve Yerel Halkın İnanç Turizmine Bakışı. Coğrafyacılar Derneđi Uluslararası Kongresi Haziran 2014, Muğla.

YOON, Y., Chen, J., ve Gürsoy, D. (1999). "An Investigation of The Relationship Between Tourism Impact And Host Communities' Characteristics." *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 10 (1), 29-44.

YOUNG, G. (1973). *Tourism: Blessing Or Blight*. Middlesex: Penguin Books Ltd.

